

Mekteb-i Mülkiye Mezunları İttihâd ve Teâvün Cemiyeti Nizâmnâmesi

Murat Baskıcı, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi,
e-posta: baskici@politics.ankara.edu.tr

Giriş

1859'da kurulan Mekteb-i Mülkiye, kuruluşundan itibaren sınav ile ve sınırlı sayıda öğrenci kabul etmiş, 1877'de bir "âli mektep" (yüksek okul) olarak ihya edilmişti. Bu tarihte Sultan II. Abdülhamit'in okulu "himayesine" alması ile devlet öğrencilerin eğitimine ve denetimine daha yakın ilgi göstermeye başlamıştı. Mektep bünyesinde daima devrin en ehliyetli öğretim kadrolarına yer vermeye gayret edilmiş, az sayıdaki "seçilmiş" öğrenciye, devletin ihtiyaç duyduğu/duyacağı müstakbel bürokratik görevleri için ihtimamlı ve ciddiyetle hazırlanmakta oldukları hissettirilmeye çalışılmıştı. 1879'dan itibaren düzenlenenmeye başlayan diploma törenleri, 1877-1900 arasında mektebin bir idadi [lise] kısmının da bulunması, 1883-1902 arasında okulun yatılı kısmının faaliyyette olması, üniforma mecburiyeti, belirli bürokratik görevlere önce Mülkiye mezunları arasından atama yapılacağıının kararlaştırılması gibi hususlar bu az sayıdaki "seçilmiş" öğrencinin ve mezunların kısa bir süre zarfında bir kurumsal bilinc ve aidiyet duygusu geliştirmelerinde etkisi olduğu düşünülebilecek unsurlardandır. Ancak II. Abdülhamit döneminin yönetim anlayışı Mülkiye Mektebi mezunlarının bir cemiyet/dernek etrafında bir araya gelmelerine izin veren yapıda olmadığından bu konudaki ilk girişim ancak II. Meşrutiyet Dönemi'nin özgürlükü ortamında yapılmıştır.

24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanının hemen ardından dernek kurma hürriyetinden yararlanan İstanbul'daki Mülkiye Mezunları'nın (Me'zunîn-î Mülkiyye) girişimiyle Ağustos 1908'de "Mekteb-i Mülkiye Mezunları İttihad [Birlik] ve Teâvün [Yardımlaşma] Cem'iyeti" kuruldu. *Mülkiye mezunlarının kurduğu bu ilk cemiyete* mektebin bütün mezunları doğal üye sayılıyordu. Cemiyet kısa ömürlü olsa da Mülkiye mezunlarının bir "Birliği" olması gerektiği fikrinin ve mezunlar arasındaki "Mülkiyelilik" bilincinin güçlenmesine önemli katkı sağlamıştır. Cemiyetin faaliyeti sırasında İstanbul'daki mezunların ve şehir dışından gelenlerin toplanıp görüşebilecekleri bir sosyal mekân (dernekevi/lokal) tesisi sağlanmış, bir süreli yayın çıkarılmış, mezunlar için ilk defa bir rozet yaptırılmış ve mektebin kuruluş yıldönümlerini mezunların mektep binasında bir araya gelerek kutlamaları fikri ortaya çıkmıştır. Eldeki bilgilere göre 1912 ya da 1913 gibi Mezunîn-i Mülkiye İttihad ve Teavün Cemiyeti adını alan dernek 1915'te ya da 1916'da kendini feshetmiştir.¹ Bugüne kadar bir inceleme

konusu olmamış olan Mülkiye'nin bu ilk mezunlar derneğinin "yenilenmiş" nizamnamesi [tüzüğü] ve dahili talimatnamesi [yönetmeliği] elinizdeki yazının konusunu oluşturmaktadır.² 54 maddeden oluşan nizamname ve 36 maddeden oluşan talimatname vasıtasıyla Cemiyet'in amacı, idaresi, gelir kaynakları, gerçekleştirmek istediği hedefler gibi hususlar hakkında bilgi sahibi olmak mümkündür.³

Nizâmnâme'den Bazı Maddeler

Madde 1: Merkezi Dersâdet olmak ve Mekteb-i Mülkiye mezunlarından mürekkeb bulunmak üzere üçyüzyirmidört senesi temmuzunda [Temmuz/Ağustos 1908] "Mekteb-i Mülkiye Mezunları İttihâd ve Teâvün Cemiyeti" name tahtında bir cemiyet tesis edilmiştir.

Madde 2: Cemiyetin teşkilindeki maksat evvela: mezunîni yekdiğerine tanıtmak ve aralarında bir rabîta-i ittihâd ve muvalat [dostluk, karşılıklı yardım] temin eylemek; saniyen: müdâvele-i efkâra⁴ ve menâfi-i vatana hîmet edecek bir mecmua-i mevkute [sureli yayın] neşr etmek; salisen: mezunînden muhtac-ı muavenet olanlara maddî ve manevî muavenetde bulunmak; rabian: Mekteb-i Mülkiye mezunlarının hukuk-u meşruâlarının muhafazası ve Mekteb-i Mülkiyeyen temin-i terakkiyatı için icabi halinde temenniyyât ve mûracaatda bulunmak.

Madde 3: Cemiyete aza olabilmek için evvela: Mekteb-i Mülkiye mezunu bulunmak; saniyen: cemiyet veznesine hisse-i nakdiye nameyla şehrî bir meblağ-ı muayyen tesviye eylemek; salisen: cemiyetin talimatına tamamen riayet eylemek şarttır.

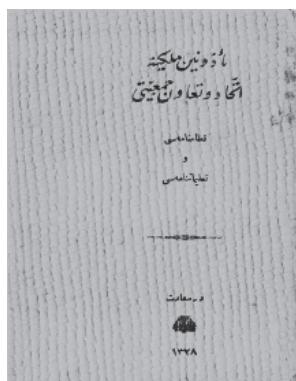
Madde 4: Cemiyet azalığı sıfatı evvela: istifa ile; saniyen: cemiyet veznesine itası meşrut olan hisse-i nakdiyenin bir seneliginin verilmemesiyle; salisen: meclis-i idarenin üç rubu ekseriyet âراسıyla zayı edilir.

Madde 5: Her azaya künyesini nâtlık [gösteren, beyan eden] ve meclis-i idareden musaddak [tasdik olunmuş] bir hüviyet varakası verilecektir.

Buna göre Cemiyet'in kuruluşu ile amaçlananlar: i) mezunları birbirlerine tanıtmak ve aralarında bir bîrlik dostluk sağlamak; ii) fikir alışverişine ve vatan yararına hizmet edecek bir süreli yayın çıkarmak; iii) mezunlardan yardıma muhtaç olanlara maddî ve manevî yardımda bulunmak ve iv) mezunların meşru haklarının korunması ve mektebin ilerleyebilmesi için gerektiği takdirde temennilerde ve mûracaatlarda bulunmak idi. Cemiyete üye olabilmek için Mekteb-i Mülkiye mezunu olmak, aylık belirli bir ücret (aidat) ödemek ve cemiyetin kurallarına uymak gerekiydi. Cemiyet üyeliğinin yitirilmesi ise i) istifa yoluyla; ii) bir yıllık aidatın ödenmemesi nedeniyle ve iii) yönetim kurulunun

dörtte üç çoğunluk oyu ile karar alınması durumunda mümkündu. Ayrıca her üyeye yönetim kurulunca tasdik edilmiş bir kimlik belgesi verilecekti.

Nizamname'de yukarıda anılan genel hükümlerden sonra, Cemiyet'in Genel Kurul'u, Yönetim Kurulu, geliri, muhasebesi ve görevlileri hakkındaki maddeler gelmektedir. Özette aktarılacak olursa, Cemiyet'in Genel Kurul'u [Heyet-i Umumiye] senede en az bir defa toplanacak ve yönetim kurulu tarafından görüşülmesi teklif edilen maddeleri oylayacaktı. Ayrıca faaliyet raporunu, mali konuları, bir sonraki dönemin bütçesini, yönetim kurulunun yenilenecek üyelerini ve genel kurula sunulacak hesapları inceleyecek, toplantı sonucunu içeren tutanağın bir nüshası İçişleri Bakanlığı'na sunulacaktı (Madde 7). Oniki kişiden oluşan Yönetim Kurulu'nun [Meclis-i İdare] Cemiyet üyeleri arasından iki sene için seçilmesi ve Yönetim Kurulu'nun da bir başkan, bir başkan yardımcısı, bir muhasebeci ve bir genel katipten oluşan kendi yönetimini üyeleri arasından kendisinin oluşturulması öngörülümüştü (Madde 10). Mekteb-i Mülkiye müdürü Yönetim Kurulu'nun doğal üyesi idi (Madde 11). Yönetim Kurulu üyelerinin yarısı her sene yenilenecek (Madde 13), Kurul onbeş günde bir toplanacak (Madde 15) ve üyelerinin yarısı hazır bulunmadıkça hiç bir karar alamayacaktı (Madde 19). Cemiyet'in gelir kaynakları i) üyelerin vereceği aidatlar, ii) Cemiyet'e yapılacak bağışlar, iii) nakdi yardımalar ve iv) bunların sağlayabileceği gelirlerden oluşmaktadır (Madde 32). Bağışlar ve nakdi yardımalar Yönetim Kurulu kararı ile kabul edilebilirdi (Madde 33). Herhangi bir ücret almadan görev yapacak olan Yönetim Kurulu üyelerine yardımcı olmak üzere bir katip yardımcısı, bir muhasebeci yardımcısı, bir tahsildar, bir kapıcı ve gerektiği kadar hademe görevlendirilebilecekti (Madde 42).

Mezunîn-i Mülkiye İttihad ve Teâvün Cem'iyeti Talimatnamesi ve Nizamnamesi,
Dersaadet 1328

Cemiyet aylık bir süreli yayın (mecmua) çıkarmayı hedefliyordu. Mecmuada yönetime ve Cemiyet'e ilişkin hususlar, kararlar, raporlar, genel kurul görüşmeleri ve kararları, mezunlara yönelik çeşitli haberlerin yanısıra üyeleri tarafından kaleme alınacak ilmî ve siyasi makaleler de yayınlanabilecekti (Madde 43). Mecmuanın yazı ve yayın işlerinin, Yönetim Kurulu nezaretinde olmak üzere, üç kişilik bir komisyonca yürütülmesi öngörülüyordu (Madde 44). Mecmuanın dışında her sene 11 Temmuz tarihinde bir de yıllık yayınılanması planlanmıştı.⁵ Yıllığın içinde Cemiyet'in talimatının, Cemiyet üyelerinin Mülkiye'den mezun oluş yılları itibarıyla isim ve adres cetvelinin, daha sonra bütün Mekteb-i Mülkiye mezunlarının alfabetik sıra ile isim, adres ve mezuniyet listesinin, Genel Kurul'da geçmiş yılın hesaplarına ilişkin sunulan raporun, Genel Kurul tutanaklarının, üyelerce yazılmış çeşitli makalelerin ve bir senelik süre içinde Türkçe siyasi ve edebi eserler hakkında bilgi verecek yazıların/bilgilerin yer alması düşünülmüştü (Madde 45). Mecmua ve yıllık üyelere bedelsiz olarak dağıtılacak, dışarıdan isteyenlere ise uygun bir bedel karşılığında satılarak elde edilen gelir yaynlardaki ilanlar için alınacak ücretlerle birlikte Cemiyet sandığına gelir kaydedilecekti. (Madde 46).

Aylık mecmua fikri hayatı geçirilmiş ve 14 Şubat 1909 tarihinde Cemiyet tarafından *Mülkiye* mecmuasının neşrine başlanmıştır. Ağustos/Eylül 1911'e kadar yayınlanan *Mülkiye* mecmuasında tamamı *Mülkiye* mezunlarıca kaleme alınmış olan telif ve tercüme yazıları⁶ ile üyeleri ilgilendiren mevzuat, ayrıca bazı sayırlarda dernek faaliyetleri, dernek genel kurullarının tutanakları, hesap cetvelleri ve bütçeler yer almaktadır. Bu husus Cemiyet yönetiminin saydamlığı bakımından önemli bir gösterge niteliğindedir.⁷ Yıllık konusunda ise yayınamasına dair bazı hazırlıklar olduğu mecmuadaki bilgilerden anlaşılsa da yayınlandığına dair bir bilgi şu an için mevcut değildir.

Mezunîn-i Mülkiye İttihâd ve Teâvün Cemiyeti tarafından 14 Şubat 1909'da neşrine başlanan *Mülkiye* mecmuasının 1 Nisan 1326 /14 Nisan 1910 tarihli 15. sayısının iç kapağı.

Mülkiye mecmuasının 1 Mart 1327 / 14 Mart 1911 tarihli 26. sayısının kapağı.

Yönetim işlerinin sürdürülmesi ve cemiyet üyelerinin toplanıp buluşabilmesi için İstanbul'un uygun bir yerinde, içinde bir kütüphane, bir okuma salonu ve gereği kadar oda bulunan bir mekân kiralanacak (Madde 47), okuma salonu için abone olunacak yerli ve yabancı gazeteler ve dergiler ile kütüphane için satın alınacak kitaplar Yönetim Kurulu'nun çoğunluk oyu ile belirlenecek, kütüphanedeki eserler dışarıya ödünç verilmeyecekti (Madde 48 ve 49). Sözkonusu mekân oluşturulmuş, hatta Ocak 1911 ile Nisan 1911 arasında bir tarihte mezunların daha kolay ulaşıp buluşabilecekleri bir muhit olan Beyoğlu'na taşınmıştır.⁸

Mekteb-i Mülkiye'de 1878'den itibaren sınıflarını başarı ile geçen öğrenciler için ödül dağıtım (tevzi-i mükafat) töreni ve 1879'dan itibaren diploma (şahâdetnâme) töreni düzenlenmeye başlanmıştı. Tanzimat dönemi eğitim sistemindeki ödüllendirme usulünün bir parçası olan bu uygulamada her sınıfın en başarılı öğrencileri ile her sınıfın her bir dersindeki en başarılı öğrencilere ve mektebi derece ile bitirenlere çeşitli ödüller veriliyor, mektebi bilhassa "tahtı himayesine" almış olan Sultan II. Abdülhamid de öğrencilere çeşitli armağanlar gönderiyordu.⁹ 13 Kasım 1908'de Mekteb-i Mülkiye talebelerinden sadece diploma alacaklara ve her sınıfın birincilerine hediye verilmesi kararlaştırıldı. Mezunîn-i Mülkiye İttihâd ve Teâvün Cemiyeti mektepte tesis edilmiş bu ananeye katkıda bulunmak üzere talimatnamesinin 49. maddesinde cemiyetin mali gücü uygun olduğu takdirde Mektepten birincilikle mezun olacaklara uygun ödüller vermeyi öngörmüştü. Benzeri bir ödül "en güzel" ilmî bir eser yazanlara da verilebilecekti. Öğrencileri teşvik edecek bir diğer uygulama ise, yine cemiyetin geliri uygun olduğu takdirde, Mekteb-i Mülkiye'den pekiyi derece ile diploma almış ve eğitim masraflarını karşılayamamış olan bir öğrenciyi, sağılıklı ve iyi ahlaklı olmak koşulu ile seçerek Avrupa'ya gönderme düşüncesi idi (Madde 50). Bu hususta bir faaliyet 18 Ağustos 1911'de gerçekleştirilmiş, mektepten yeni mezun olan 180 Mülkiyeliye hem Cemiyet'e会员lerinin kabulü hem de mektep birincisine ödül verilmesi maksadıyla kabul töreni düzenlenmiştir.¹⁰

Cemiyet nizamnamesi üyeleri arasında bir dayanışmayı sağlamayı da öngörmektedir. Bu maksatla, üyelerinden yanı Mekteb-i Mülkiye mezunlarından yardıma ihtiyacı olanlara yapılacak yardım miktarı gereken inceleme yapıldıktan sonra Yönetim Kurulu tarafından belirlenecek (Madde 51), vefat eden üyelerin yetimlerine ve dullarına da yardım yapılabilecekti (Madde 52).

Talimatname'den Bazı Maddeler

Mekteb-i Mülkiye İttihad ve Teavün Cemiyetinin Talimatnamesi ya da Talimat-ı Dahilisi ise Cemiyetin üyeleri, yönetimi, görevlileri hakkında daha ayrıntılı maddeler içermekte ve esasen bir sosyal mekan (kulüp) olarak cemiyetin günlük işleyişine dair bilgiler sunmaktadır.

Yönetim Kurulu'nun üçe iki çoğunluk oyu ile değiştirilebileceği öngörülmüş olan (Madde 36) talimatnameye göre memuriyet derecesi ne olursa olsun kulüpte bulundukları süre esnasında bütün üyeleri eşit statüdedir (Madde 1); üyelerle kulübün içinde ve dışında takabilmeleri için birer rozet verilecektir (Madde 2); üyeleri birbirlerine karşı dostane ve kulüp nizamnamesine uygun davranışmaya mecburdur (Madde 3); üyeleri görev ünvanları ve işleri değişikçe yeni adreslerini kulübe bildirmelidir (Madde 4); üyelerden biri şahsi çıkarı için kulübü maddi manevi zarara uğratacak davranışta bulunursa üyelikten çıkarılabilir (Madde 5); üyeleri görevlilerden dolayı olan şikayetlerini şifahen ya da kulüp dahilindeki kutuya yazılı olarak atmak suretiyle bildirebilirler (Madde 7). Aidatını üç ay süre ile ödemeyen üyeye önce durum tebliğ edilecek, bunu izleyen üç ay içinde de borcunu ödemez ise ismi kulüp salonunda ilan edilecek, izleyen üç ay içinde de ödememezse cemiyetin süreli yayınında ismi yayınlanacak ve yine ödememezse nizamnamenin ilgili maddeleri uygulanacaktır (Madde 8). Nizamnamenin dördüncü maddesine göre (yani istifa etmek suretiyle, bir yıllık aidatın ödenmemesi nedeniyle ya da yönetim kurulunun dörtte üç çoğunluk oyu ile karar alınması durumunda) üyelik sıfatını yitirenler cemiyete kendilerine verilen kimlik belgesi ve rozeti iade etmek zorunda idi (Madde 9).

Cemiyet, mezunların birbirlerini tanıyalımaları için beyaz hilal üzerine kırmızı yıldız motifli ve üzerinde "Mezunî-i Mülkiye 1324 [1908]" ibaresi bulunan bir rozet'i Londra'da yaptırtmıştı.¹¹ Aidatlar ise Cemiyet'in en önemli gelir kalemi olmasına karşın daha başlangıçtan itibaren yeterli miktarda toplanamaması ve bu durumun bir türlü düzeltilememesi nedeniyle çok önemli bir sorun haline gelmiştir. Örneğin 1908'de 828 üyeden 528'i düzenli olarak aidat öderken 1909'da 838 üyeden 300'ü ve 1910'da 840 üyeden sadece 150'si düzenli olarak aidat ödüyordu. Hiç aidat ödemeyenlerin sayısı sırasıyla 270, 387 ve 505 kişi olmuştu.¹²

Cemiyet tarafından yaptırılan Mezunîn-i Mülkiye Rozeti

Cemiyet başkanı, engel bir durumu olmadıkça en az bir saat kalmak şartıyla haftada üç gün kulüpte bulunmak zorunda idi (Madde 10). İkinci başkan ise başkan olmadığı zamanlarda başkanlık görevini yürütecekti ve haftada en az iki defa kulüpte bulunup en az birer saat kalmakla yükümlü idi (Madde 11). Muhasebecinin görevi defterlerin ve tahsilatın düzgün ve nizamname maddelerine uygun bir şekilde tutulması ve ne kadar küçük olursa olsun her bir harcamanın belgesini isteyip saklamak idi (Madde 12); zorunlu bir durum söz konusu olmadıkça haftada en az iki saat kulüpte bulunup en az bir saat hesap işleriyle ilgilenmek zorundaydı (Madde 15). Genel katip ise mecmuanın ve yıllıkın zamanında çıkarılmasına ve bu konu ile ilgili her türlü yazışmalara nezaret edecek, geçerli bir mazereti olmadıkça her seferinde bir saat kalmak üzere haftada üç gün kulübe gelecekti. (Madde 16).

Mezunlar derneğindeki işlerin yürütülmesinden sorumlu görevlilerin (me'murîn-i muvazzafa ve müstahdemîn) bir idare memuru, bir muhasebeci yardımcısı, bir tahsildar, bir kapıcı ve yeteri kadar müstahdemden oluşması öngörülümüştü. Başkanın vereceği talimat üzerine görev yapacak olan idare memuru üyelerle karşı nazik davranışmak, müstahdemlerin görevlerini iyî şekilde yerine getirmelerini sağlamak ve üyelerin istirahatlerinin sağlanmasına dikkat ve özen göstermekle yükümlü idi (Madde 17). Üyelerden biri cemiyetin nizamnamesi ve talimatına aykırı bir davranışta bulunduğuunda idare memuru ilgili maddeleri ve uyulmadığı zaman doğabilecek sonuçları hatırlatacaktı (Madde 18). Muhasebeci yardımcısı muhasebeciden aldığı talimata göre hesap işlerine yardımcı olacak ve Cuma günü dışında her gün kulüpte bulunup en az iki saat çalışacaktı (Madde 20). Tahsildar ise muhasebecinin emrinde olup muteber bir şahsi kefaletle yani iyi bir referans ile işe alınacak ve okur yazar olacaktı (Madde 21). Hademe sabah kulübün derli toplu şekilde bulunmasını

sağlamak üzere görev başında olacak, kulüpte üye bulunduğu sürece kapıcıdan başka en az bir hademe bulunacak, kulübün korunması ise kapıcı tarafından sağlanacaktı (Madde 22).

Cemiyet üyeleri, kulüpte bulundukları süre içinde uygun davranış sergileyebileceklerine kefil oldukları bir ya da en fazla iki kişiyi misafir olarak kulübe getirebilecekti (Madde 23). Yanlarında cemiyete üye birisi olmaksızın hariçten hiç kimse kulübe giremeyecek, başkan açıklamada bulunmaksızın bir misafirin kulübe girişini engelleyebilecek, misafir kulübe girerken adını, memuriyetini ve adresini kulübün özel defterine kaydettirecek ve kendisini getiren üye de bu kaydın hizasını imzalayacaktır (Madde 24 ve 25). Mekteb-i Mülkiye me'zunlarına mahsus olmayan gayr-i resmi toplantı ve müsamerelerde üyeleri ailelerini ve dostlarını kulübe getirebilecekler, sıradan günlerde ise kadınlar kulübe giremeyeceklerdi (Madde 26). Kulüp dahilinde, fiyatları listelerinde yazılı olan yiyecekler ve içecekler tüketilebiledi ancak yemek salonu dışında yemek yenmesi ve okuma salonu ile kütüphanede alkollü içecek tüketilmesi yasaktı (Madde 32, 33, 35).

Sonuç Yerine

Mekteb-i Mülkiye'nin ilk mezun Derneği olan Mezunîn-i Mülkiye İttihâd ve Teâvün Cemiyeti oldukça kısa ömürlü olmasına rağmen mezunlar arasındaki Mülkiyelilik bilincinin gelişmesine önemli katkı sağlamıştır. Cemiyet kurulduğunda kırkdokuz yaşında olan Mülkiye'nin mezunları arasındaki aidiyet duygusu özellikle 1877 sonrasında mektebe ilişkin gelişmeler ve mezun sayısının çoğalmasına paralel olarak artmıştı. Bu aidiyet ve Mülkiyelilik bilinci 1908'de mezunların bir dernek etrafında örgütlenmelerini getirmiş ve dernek vasıtıyla daha da gelişmiş görülmektedir.¹³ İstanbul'daki ve İstanbul dışından gelen Mülkiyelilere bir buluşma mekânı sağlayan cemiyet, mezunların tanışmasını ve aralarında bir bağ kurulmasını sağlamak, ülke yararına hizmet edecek bir süreli yayın çıkarmak, yardıma muhtaç durumdaki mezunlara destek olmak ve mezunların meşru haklarının korunması ve mektebin ilerleyebilmesi için gerektiğinde girişimde bulunmak olarak sıralanan dört temel amacı hedefliyordu. Mülkiyenin bu ilk mezun Derneği sadece mezunların yazlarından oluşan Mülkiye'nin ilk süreli yayını 1908-1911 arasında çıkarmış ve mezunlar için ilk defa bir rozet yaptırtmıştır.¹⁴ Ancak üye aidatlarının zamanında toplanamaması dolayısıyla yaşanan maddi güçlükler daha başlangıcından itibaren cemiyetin kendini sürdürmesini ve hedeflerini gerçekleştirmesini zorlaştırmıştır.¹⁵ Cemiyetin çıkardığı Mülkiye dergisinde yansımاسını bulan maddi güçlükler meselesi, kendini feshe giden süreçte çok önemli bir etken olmuş görünümektedir.

Sonnotlar

¹ *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, 1969, Sayı 17, s.11. Çankaya, Ali, *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (Mülkiye Şeref Kitabı)-II. Cilt*, Mars Matbaası, Ankara, 1968-1969 [bundan sonra YMTM2], s.1329, 1332. Cemiyet Nizamnamesi'nin birinci maddesine göre derneğin adı *Mekteb-i Mülkiye Mezunları İttihâd ve Teâvün Cemiyeti*'dir. Nizamname'nin ayrı basımının kapağında ise derneğin adı Mezûnî-i Mülkiye İttihâd ve Teâvün Cem'iyesi şeklinde geçmektedir. Cemiyet'in kendini feshetmesinde, üyelerden aidat toplanması konusunda baştan beri yaşanan güçlükler ve bunun yol açtığı maddi sıkıntılar en önemli etken gibi görülmektedir. Maddi güçlüklerin yanında 6 Eylül 1915'te bir Kanun-u Muvakkat (geçici kanun) ile Mekteb-i Mülkiye'nin ilgasının da eklenmesi, bu koşullarda Cemiyet'e kendini feshetmeyi çıkar yol göstermiş olmalıdır. II. Meşrutiyet Dönemi'nde Mülkiye öğrencileri de (15 Kasım 1908) Müdâvîmîn-i Mülkiye [Mülkiye'ye Devam Edenler] Cem'iyesi'ni kurmuştu. Çankaya, Ali, *Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler-I. Cilt Tarihçe*, Örnek Matbaası, Ankara, 1954 [bundan sonra MTM1], s.90.

² *Muadel* yani *eski hali değiştirilmiş* ifadesi nizamname ve talimatnamenin matbu nüshasında yer almaktadır ve sadece nizamnameye ait görülmektedir. Cemiyetin, muhemelen Ağustos 1908'de gerçekleşen, kuruluş toplantısında oluşturulan yönetime cemiyet nizamnamesini hazırlamak görevi verilmiştir. Nizamname altı ay sonra toplanacak Genel Kurul'a kadar uygulanacak ve kurulun onayına sunulacaktı. İlk halinde 45 maddeden oluşan Nizamname *Mülkiye* dergisinin 1 Şubat 1324 [14 Şubat 1909] tarihli birinci sayısında 69-76. sayfalar arasında yayınlanmıştır. Zamanla görülen lüzum üzerine bu ilk nizamnamede değişiklikler/ilaveler yapılmış ve böylece *muadel* nizamname Cemiyetin 13 Mayıs 1910 tarihli ikinci genel kurul toplantısında kabul edilmiştir. *Mülkiye*, Sayı 24, 1 Kânunisani 1326 [14 Ocak 1911], dergiye ekli cemiyete ilişkin haberlerin bulunduğu 4. formanın 20-27. sayfaları.

³ Sözkonusu (*muadel*) Nizamname ve Talimatname Ali Çankaya'nın *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler* adlı eserinin 1968-1969 tarihli baskısının ikinci cildinin 1323-1332'nci sayfaları arasında kısmen sadeleştirilerek ve Talimatname'nin bazı maddeleri atlanarak yayımlanmış ancak içeriğe dair ya da metinden çıkarılabilen bilgilere göre herhangi bir değerlendirmede bulunulmamıştır. Nizamname, *Mülkiye* dergisinin 1 Kânunisani 1326 [14 Ocak 1911] tarihli 24. sayısında dergiye ekli cemiyete ilişkin haberlerin bulunduğu üçüncü formanın 20-27. sayfaları arasında yayımlanmıştır. Talimatname ise *Mülkiye* dergisinin 1 Ağustos 1327 [14 Ağustos 1911] tarihli 30. sayısında dergi ekinde cemiyete ilişkin haberlerin bulunduğu formanın 12-16. sayfaları arasında yayımlanmıştır. Bizim yararlandığımız kaynak ise Nizamname ve Talimatname'nin 1328 [1912/1913] tarihli dergiden ayrı bir basıdır.

⁴ müdâvele-i efkâr: düşüncelerini birbirine söyleme, bir mesele üzerinde konuşma; fikir alışverişi.

⁵ Rumi takvime göre 11 Temmuz (1324), II. Meşrutiyet'in ilan edildiği miladi tarih olan 24 Temmuz'a (1908) karşılık gelmektedir. Mülkiye mezunlarının hürriyet ortamına

verdikleri önemin bir göstergesi olarak düşünülebilir.

⁶ Derginin kapak sayfalarında “Hey’et-i tahririye [yazı heyeti]: Umum Mezunîn-i Mülkiye [bütün Mülkiye mezunları] ibaresi okunmaktadır.

⁷ www.sgungor.com/bilimsel/mulkiye.htm

⁸ “Cemiyetimiz Beyoğlu’nda doğru yolda Ağa Cami-i şerifi civarında 77 numerolu binaya nakl edilmiş olduğundan aza-yı cemiyetin bade bu adres'e müracaat etmeleri ilen olunur”. *Mülkiye*, Sayı 28, 1 Haziran 1327 [14 Haziran 1911], dergiye ekli cemiyete ilişkin haberlerin bulunduğu kitabıçığın 3. sayfası.

⁹ Bu konu için bkz. Baskıcı, M.Murat, “Mekteb-i Mülkiye’de Mükâfât ve Mücâzât Sistemi”, *Mülkiye*, Cilt XXXV, Kış 2011, Sayı 273, s.9-23.

¹⁰ *Mülkiye*, Sayı 30, 1 Ağustos 1327 [14 Ağustos 1911], dergiye ekli cemiyete ilişkin haberlerin bulunduğu formanın 1. sayfası. II. Meşrutiyet döneminde devlet, yüksek tâhsil maksadı ile yurtdışına öğrenciler göndermeye başlamıştı. 1910 yılında Avrupa'ya öğrenci göndermek için yapılan sınavlarda başarılı olan 1909 ve 1910 Mülkiye mezunları arasında Şükrü [Saracoğlu], Şefik [Başman], İbrahim Fazıl [Pelin], Hasan [Saka], Şekip [Tunç], Zeki Mes'ud [Alsan] gibi sonraki dönemlerin tanınmış akademisyen ve bürokratları olacak olan isimler de bulunmaktaydı. Çankaya, Ali, *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (Mülkiye Şeref Kitabı)-I. Cilt*, Mars Matbaası, Ankara, 1968-1969, [bundan sonra YMTM1], s.345.

¹¹ YMTM2, s.1328; YMTM1, s.474.

¹² www.sgungor.com/bilimsel/mulkiye.htm

¹³ Öyle ki, cemiyetin 6 Mart 1909 tarihli İlk Genel Kurul toplantısında Mülkiye mezunlarının bir ‘siyasi parti’ oluşturmaları fikri dahi gündeme gelmişti. Üyelere mektupla önceden bildirilmiş olan konuda yine mektup ile çoğu üye olumsuz görüş bildirmiş olduğundan bu konu bir daha tartışılmamak üzere kapanmıştır. www.sgungor.com/bilimsel/mulkiye.htm. Ayrıca bkz. Tunaya, Tarık Z., “Mülkiyeliler Partisi Teşebbüsü”, *Siyasi İlimler Mecmuası*, Cilt XXII, Sayı 261 Aralık 1952, s.355-359.

¹⁴ Mülkiye’de mezunların ve öğrencilerin telif ve tercüme yazılarının yayınlandığı süreli yayın geleneği daha sonra 1931’de Mülkiye Mektebi Mecmuası ile devam etmiştir. 1943’te ise Siyasal Bilgiler Okulu Dergisi ile birlikte Mülkiyetenin akademik süreli yayın geleneği başlamıştır.

¹⁵ Örneğin 14 Kasım 1910’da kulübün “idame-i mevcudiyetine medar olacak hasılatın temini” maksadıyla Beyoğlu Varyete Tiyatrosu’nda bir müsamere düzenlenmiştir. *Mülkiye*, Sayı 24, 1 Kânunisani 1326 [14 Ocak 1911], dergiye ekli cemiyete ilişkin haberlerin bulunduğu beşinci formanın 2. sayfası.

Kaynakça

Baskıcı M (2009). Mekteb-i Mülkiye'den Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne 150 Yılın Kronolojisi. *Mülkiye*, 33 (265), 249-292.

Çankaya A (1954). *Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler-I. Cilt Tarihçe*, Ankara: Örnek Matbaası.

Çankaya Ali (1968-1969). *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (Mülkiye Şeref Kitabı)-I. Cilt*, Ankara: Mars Matbaası.

Çankaya Ali (1968-1969). *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (Mülkiye Şeref Kitabı)-II. Cilt*, Ankara: Mars Matbaası.

Güngör S (1328). *1908 Devrimi ve Mekteb-i Mülkiye*, www.sgungor.com/bilimsel/mulkije.htm

Mezunîn-i Mülkiye İttihâd ve Teâvün Cemiyeti Nizâmnâmesi ve Ta'lîmâtnâmesi, Dersaâdet 1328.

Mülkiye (Mezunîn-i Mülkiye İttihâd ve Teâvün Cemiyeti tarafından çıkarılan aylık mecmuanın muhtelif sayıları)

Tunaya T Z (1965). Mülkiyeliler Partisi Teşebbüsü. *Siyasi İlimler Mecmuası*, 22 (261), 355-359.

EK: Mezunîn-i Mülkiye İttihâd ve Teâvün Cemiyeti Nizâmnâmesi [tüzüğü] ve Ta'lîmâtnâmesi [yönetmeliği]

Dersaâdet 1328 [1912/1913]

Mezunîn-i Mülkiye Cemiyetinin Muaddel Nizamnâmesidir

Mevâdd-i Umumîye

Madde 1: Merkezi Dersaâdet olmak ve Mekteb-i Mülkiye mezunlarından mürekkeb bulunmak üzere üçyüzirmidört senesi temmuzunda [Temmuz/Ağustos 1908] "Mekteb-i Mülkiye Mezunları İttihâd ve Teâvün Cemiyeti" name tahtında bir cemiyet tesis edilmiştir.

Madde 2: Cemiyetin teşkilindeki maksat evvela: mezunîni yekdiğerine tanıtmak ve aralarında bir rabita-i ittihâd ve muvalat [dostluk, karşılıklı yardım] temin eylemek; saniyen: müdâvele-i efkâra ve menâfi-i vatana hîmet edecek bir mecmua-i mevkute [süreli yayın] neşr etmek; salisen: mezunînden muhtac-ı muavenet olanlara maddî ve manevî muavenetde bulunmak; rabian: Mekteb-i Mülkiye mezunlarının hukuk-u meşruâlarının muhafazası ve Mekteb-i Mülkiyeyen temin-i terakkîyatı için icabî halinde temenniyyât ve müracaatda bulunmak.

Madde 3: Cemiyete aza olabilmek için evvela: Mekteb-i Mülkiye mezunu bulunmak; saniyen: cemiyet veznesine hisse-i nakdiye nameyla şehri bir meblağ-ı muayyen tesviye eylemek; salisen: cemiyetin talimatına tamamen riayet eylemek şarttır.

Madde 4: Cemiyet azalığı sıfatı evvela: istifa ile; saniyen: cemiyet veznesine itası meşrut olan hisse-i nakdiyenin bir seneliğinin verilmemesiyle; salisen: meclis-i idarenin üç rubu ekseriyet âراسıyla zayı edilir.

Hisse-i nakdiyeyi vermemesinden dolayı azalık sıfatını zayı edenlerin tekrar cemiyete kabulu, taahhüdün adem-i ifası mazeret-i müşruuya müstenid bulunduğu meclis-i idare nezdinde isbat ile mümkün olur.

Meclis-i idarenin ber vech-i bâlâ üç rubu ekseriyet âراسıyla azalık sıfatını zayı edenler müracaatlarında üç rubudan laakkall bir fazla rey ile tekrar kabul edilebilirler.

Madde 5: Her azaya künyesini nâtlık [gösteren, beyan eden] ve meclis-i idareden musaddak [tasdik olunmuş] bir hüviyet varakası verilecektir.

Madde 6: Cemiyete verilecek hisse-i nakdîye üç derecedir. Birinci şehrî on ve ikinci şirimi ve üçüncüsü kırk gurusdur. Birkaç aylığı ve hatta bir seneliği peşinen ita edilebilir.

Hey'et-i Umumiye

Madde 7: Cemiyetin hey'et-i umumiyesi laakkall senede bir kere ictima eder. Ve hey'et-i umumiyyede müzakere edilmek üzere meclis-i idare tarafından teklif edilen mevadda hakkında rey verir. Cemiyetin idare-i umumiye ve maliyesiyle icraati hakkında yapılacak raporları istimâ' [dinleyip kabul etme] ve hesabâti tasvîb ve kabul ve sene-i atiyye bütçesini tedkik ve tezakkür [konuşma] ve meclis-i idarenin tecđid olunacak azasını ve sene-i atiyede ictima-i umumînin tasdikine arz edilecek sâl [yıl] muhasebesini tedkik vazifesile mükemmel dört mümeyyiz intihab eyler. İşbu müzakerât netayicini havi mazbatanın bir nüshası dahiliye nezaretine takdim olunur.

Madde 8: İctima-i umumilerde aza-yı cemiyet taleb-i kelam eyledikleri halde reis tarafından tayin olunacak tertibe göre müsaade olunacaktır.

Madde 9: İctima-i umumilerde cemiyetin musaddak tesinine muhalif nutuklar iradı memnu' olduğu gibi aza-yı cemiyet münferiden veya müctemian [toplu halde] cemiyet namına olarak cemiyetin takib ettiği maksada menafi neşriyatta da bulunamaz.

Meclis-i İdare

Madde 10: Cemiyetin temsiyet-i umûru [işlerin yürütülmesi] azası meyanından iki sene için müntehib ve on iki azadan mürekkeb bir meclis-i idareye mevdudur [emanet edilmişdir]. Meclis-i idare dahi bir reis, bir reis-i sani, bir muhasebeci ve bir katib-i umumiden mürekkeb olan hey'et idaresini kendi azası meyanından intihab eyler.

Madde 11: Mekteb-i Mülkiye müdürü meclis-i idarenin aza-yı tabîyyesindendir.

Madde 12: Meclis-i idare azası için intihabat rey-i hâfi [gizli oy] ile ve ekseriyet-i ârâ' [oy çokluğu] ile icra edilir. İntihabâtin sahîh olması için azanın ekalli bir sülüsî [en az üçte biri] intihabata iştirak etmelidir. İstanbul'da hazır bulunan aza doğrudan doğruya ve vilâyâtda bulunan aza dahi bilmuhabere ita-yı rey ederler.

Madde 13: Meclis-i idare azası iki sene için intihab olunursa da muamelatın hüsnü cereyanını temin maksadiyle her sene yalnız nısfı yeniden intihab ve tecdid olunur. Ve ilk senesi için tecdid edilecek aza bâ-kıraa [okunarak] tefrik edilir.

Madde 14: Meclis azalığı fahrîdir.

Madde 15: Meclis-i idare on beş günde bir kere inakad eder. Meclis reisi veya reis-i sanisi veya hukumî azasından üç zat tarafından bir madde-i mühimmənin tezkiri için taleb vaki olduğu takdirde eyyam-ı muayyene haricinde dahi ictimaa davet edilebilir.

Madde 16: Cemiyetin umur-ı idare-i dahiliyesinin rü'yeti ve bu hususda meclis-i idarece ittihaz edilecek mukarrerâtın [kararlarının] tatbik ve icrası hey'et-i idareye muhavveldir [bırakılmıştır].

Madde 17: Hey'et-i idare içlerinden birini "hey'et-i idare vekili" nâmıyla idare-i umur için tevkîl [vekil tayin] edebilir.

Madde 18: İttihaz edilmiş bir kararın taalluk ettiği [ait olduğu] madde yeniden mevkii müzakereye konabilmek için ekalli üç aza tarafından taleb vaki olmak lazımdır.

Madde 19: Meclis-i idare, azasının nısfı hazır bulunmadıkça hiçbir karar ittihaz edemez.

Madde 20: Meclis-i idarede müzakere olunacak mevadd reis tarafından tertib edilecek sıra üzerine cereyan eder. Bir celsede verilen kararlar diğer celsede fesh veya tadil edilebilmek için birinci celsedeki ekseriyet reyleri mecmuundan iki rey fazlaya lüzum vardır.

Madde 21: Meclis-i idare azası tekrar kabil-i intihabdır.

Madde 22: Herhangi bir sebepten dolayı boş kalan azalıklara son ictima-i umumî intihabatında en çok rey kazanmış olanlar sırasıyla meclis-i idareye devama davet olunurlar.

Madde 23: Bila mazeret bir ay veya mazeret-i meşrua ile üç ay içtimalarda mütevâlien [üstüste] isbat-ı vücut etmeyen azaya müsta'fi [çekilmiş] nazarıyla bakılır.

Madde 24: Cemiyet için lazım olan emlâkin tedarik ve inşası ve uzun bir zaman için yapılacak konturato ve istikrâz ve rehin ve istiglâl [ipotek] muamelâti hakkında meclis-i idarece verilecek karar ictima-i umumîde hazır bulunacak azanın ekseriyet-i arasıyla tasdik olunmadıkça sahîh ve makbul olamaz.

Madde 25: Cemiyet için bir mahall-i isticar ve tefrişi ve kütüb ü resail iştirası [kitaplar ve mecmular satın alınması] gibi mesarif meclis-i idarenin ekseriyet-i arasıyla icra olunur.

Madde 26: Meclis-i idare ictimalarına reis-i evvel bulunmadığı zaman reis-i sâni ve her ikisinin de gaybubeti takdirinde o celse için intihab edilecek bir zat riyaset eyler.

Madde 27: Meclis-i idare mukarrarâti aza-yı mevcudenin ekseriyet-i arasıyla ittihaz

olunur. Tesâvi-i ârâ vukuunda [oyların eşitliği durumunda] meclise riyaset eden zatın bulunduğu tarafın reyi tercih olunur.

Madde 28: Azadan yalnız birinin talebi rey-i hâfî [gizli oy] usulüne müracaat için kafidir.

Madde 29: İctimai umumilerde dahi riyaset ve müzakerât mevâdd-i ânifen [yukarıdaki maddeler] ahkamı dairesinde cereyan eder.

Madde 30: Reyler şahsî olub vekaleten ita-yı rey caiz değildir.

Madde 31: Meclis-i idarenin müzakerât ve mukarrarâti meclis katibi tarafından zabt edilib müsveddesi meclisde hazır azaya imza ettilidikten sonra mukarrerât defterine tebyîzen [beyaza çekilerek] ve hakk [kazıma] ve silintiden ari olarak nakl olunub ictima-i atide tahtım veya imza etirilir ve müsveddeler numerolandıktan sonra dosya defterinde hifz edilir.

Varidât

Madde 32: Cemiyetin varidâtı evvela azanın verecekleri hisse-i nakdiye, saniyen cemiyete vaki olacak teberruât [bağışlar] ile muavenât-ı nakdiye [nakdî yardımîler] ve bunların nema ve icârâtından [gelirlerinden] ibarettir.

Madde 33: Cemiyete vuku bulacak teberruât ve nakdî muavenât meclis-i idare kararı ile kabul edilir.

Muhasebe

Madde 34: Muhasebeci cemiyetin umur-ı maliye ve hesabiyesini meclis-i idarece müttehiz [kabul eden] karar dairesinde ifa ve her türlü mukavelâti reis ile birlikte imza eder.

Madde 35: Muhasebeci maiyetindeki refîki ve tahsildarla birlikte muhasebeye müteallik bilcümle umuru rûy'et ve kuyudu icra eyler.

Madde 36: Muhasebece defatir-i esâsiye usul-i muzâafaya tevfik olunacak ve makbuzât ve medfuât-ı umumiyyeyi [genel harcamaları] gösterecek bir kasa defteri ve bir yevmiye ve bir defter-i kebir ile azadan her birinin hisse-i nakdiye hesabını ayrı ayrı irâe edecek müfredât defteri ve sair icab eden defatir-i muavene dahi tutulacaktır.

İşbu kasa defterinin her sahifesi hey'et-i idare tarafından meclis mührüyle mühürlenecek ve son sahifesi kaç sahifeden ibaret olduğuna dair şerh verilib kezalik tahtım olunacaktır.

Madde 37: Memurîn ve müstahdemîn maaşâtından maada sarfiyatın senedâtı meclis-i idareden musaddak [tasdik edilmiş] olacaktır.

Madde 38: Vezne muamelâti ayda bir defa muhasebeci ve meclis-i idareden müntehib bir aza marifetîyle tetkik ve evrâk-ı müsbite [isbat edici kağıtlar] kayd ile tatbik ve vezne mevcudunu ta'dâd [sayma] ile muvafık görüldüğü halde vezne defteri tasdik olunacaktır.

Madde 39: Muhasebeciyle veznedar tarafından mahtum [mühürlenmiş], matbu' makbuz senedi verilmeksizin hiçbir para kabz olunamayacaktır.

Madde 40: Cereyan eden muamelât-ı hesabiyyeyi mübeyyin her ay tertib edilecek defter-i kebir mızanları bir ay malumât-ı meclis-i idareye tevdî' edilecektir. Senelik hesab-ı kat'ı evvela meclisce ve bade mümeyyizler tarafından tetkik ve tasdik olunacaktır. Ve işbu cetvel ve mümeyyizler tarafından tanzim edilecek rapor ve sene-i atiye için meclis-i idarece tanzim olunan bütçe ictima-i umumî hey'etine arz olunacaktır.

Madde 41: Cemiyetin fazla-i nukudu meclis-i idarenin münasib göreceği surette hıfz ve temniye edilir [nemalandırılır].

Memurîn-i Muvazzafa

Madde 42: Bila ücret ve suret-i fahriyede ifa-yı vazife eden meclis-i idare azasına muavenet etmek ve muvazzaf olmak üzere bir katib refiki ve bir muhasebeci refiki ve bir tahsildar ve bir kapu çukadarı ve daire-i cemiyet için lüzumu kadar hademe meclis-i idare kararıyle tayin olunacaktır.

Risale ve Salnâme

Madde 43: Cemiyetin vasıta-i neşr-i efkarî olmak ve Mekteb-i Mülkiye mezunlarının muhafaza-i hukukuna hizmet etmek üzere şehrî bir risâle-i mevkuta [sureli yayın] neşr olunacaktır.

Bu mecmuada meclis-i idare zabıtñâmeleri ile muhasebe mızan-ı şehrîleri ve sâl muhasebesi hakkında meclis-i idarenin takrir ve hey'et-i mümeyyizinin raporları velhasıl cemiyete müteallik kaffe-i hususât ile ictima-i umumîlerin müzakerât ve mukarreratı ve Mekteb-i Mülkiye ile mezunlarına müteallik havadis-i muhtelife neşr olunacağı gibi aza-yı cemiyet tarafından kaleme alınarak mecmua komisyonunca muvafık görülecek olan makalât-ı fenniye ve siyasiye dahi derc edilecektir.

Madde 44: Bu mecmuanın umur-ı tahririye ve neşriyesi meclis-i idarenin tahtı-nezaretinde olmak üzere cemiyet azası meyanından müntehib iki zat ile katib-i umumîden mürekkeb bir komisyon tarafından idare ve rü'yet edilecektir.

Madde 45: Bu risaleden maada her sene temmuzun onbirinde bir salnâme neşr olunacaktır. Salnâme mündericatı o cemiyetin talimatını, saniyen cemiyet azasının mekteb-i mülkiyeden neş'et eyledikleri seneler itibarıyle esami ve adres cedvelini, salisen bütün Mekteb-i Mülkiye mezunlarının alfabe tertibiyle isimlerini ve adres cedvelini ve tarih-i neş'etlerini havi cedveli, rabian hey'et-i mümeyyize tarafından sene-i sabıka muamelât-ı hesabiyesi hakkında ictima-i umumîye ita edilen raporu, hamisen ictima-i umumîlerin zabıtñâmelerini; sâdisen Cemiyet azası tarafından kaleme alınıp komisyon-u mahsusunca tensib edilmiş muhtelif makalâti, sâbian bir sene zarfında ulum-u siyasiye ve edebiyeye dair Türkçe asar hakkında fikir icmali verecek malumât mahsusayı ihtiva edecektir.

Madde 46: Risale-i mevkute ve salnâme cemiyet azasına bila bedel mahsus-u irsal edilir. Haricden isteyeceklerle münasib bir bedel-i muayyen mukabilinde satılıb esmân-ı hasıla [elde edilen bedeller] derc edilecek ilan ücretleriyle beraber cemiyet sandığına irad kayd edilir.

Kütübhane ve Mütalaa Salonu

Madde 47: Meclis-i idarenin inakadına ve hey'et-i idarenin ifa-yı vazife etmesine mahsus bulunmak ve cemiyet azasına mahall-i mülkât olmak üzere İstanbul'un münasib mahallinde bir daire isticar edilecektir. Bu daire aza-yı cemiyetin tevsi-î malumât ve tetebbuâtına hadim [bilgilerini genişletecek ve bilgi edinmelerine hizmet edecek] bir kütübhane ile bir mütalaa ve bir muhavere salonunu ve ihtiyacı kadar oda ve müştemelâti havi olacaktır.

Madde 48: Mütalaa salonu için abone olunacak yerli ve ecnebi gazete ve mecmular ile kütüphane için mübayaâ edilecek kitaplar meclis-i idarenin ekseriyet-i arasıyla tayin edilir.

Kütüphanede mevcut kitap ve asar-ı saireden hiç biri hiçbir sebep ve vesile ile daire haricine çıkarılamaz.

Teşvikât ve Mükâfât

Madde 49: Bir ilim veya fen üzerine en güzel eser yazanlara ve Mekteb-i Mülkiyeden birinci çıkacak olanlara mahsus olmak üzere cemiyetin istitâat-ı maliyesi [mali gücü] müsait olduğu halde münasib mükafâtlar ihdas ve ita edilir.

Madde 50: Cemiyet, varidâtı müsait olduğu takdirde Mekteb-i Mülkiyeden alıylala derecede diploma almış ve masârif-i tahsiliyesini tedarikten aciz bulunmuş bir efendiyi tâmm-ül-sîhha ve hüsn-ü ahlak sahibi olmak şartıyla intihab ve ikmal-i tahsil zamanında Avrupaya i'zâm edecektr.

İânât

Madde 51: Cemiyet azasından muhtaç-ı muavenet olanlar için gerek bilvasıta ve gerek doğrudan doğruya taleb edilecek muavenât-ı nakdiyenin lüzum ve mikdarı tahkikat-ı lazıma icrasından sonra meclis-i idare tarafından kararlaştırılır.

Madde 52: Vefat eden azanın muhtaç oldukları tahakkuk eden eytâm ve erâmiline [yetimlerine ve dullarına] dahi iane ita olunabilir.

Cemiyetin Feshi

Madde 53: Mekteb-i Mülkiye Mezunları İttihad ve Teavün Cemiyetinin feshi aza-yı cemiyetin nisfindan fazla mevcud ile ictima edecek hey'et-i umumiyesinin sülüsân [üçte iki] ekseriyetle vereceği karar üzerine vaki olabilir ve o halde tasarrufunda bulunan emval-i gayrimenkule ve menkule işbu ictima-i umumîyenin tensib edeceği bir müessese-i hayriyeye terk edilir.

Nizamnâmenin Tadili

Madde 54: İşbu nizamnâme bir maddesi bile meclis-i idarenin sülüsân ekseriyet-i ârâsi olmadıkça tadil olunamaz.

Mekteb-i Mülkiye İttihad ve Teavün Cemiyetinin Talimat-ı Dahilisi

1

Aza-yı Cemiyete Dair

1 – Makam-ı memuriyeti ne olursa olsun azanın kaffesi klubde bulunduğu müddetçe müsavi add olunur.

2 – Azaya klubün dahil ve haricinde takabilmek üzere birer (rozet) verilir.

3 – Klüb azası bilhassa klubde bulundukları müddetçe yekdiğerine karşı biraderane ve samimane muamele ve klub nizamnâmesine tevkik hareket etmeyeceğe mecburdur.

Saiki ne kadar mühim olursa olsun azadan klub muhitinde bir hareket veya kelime-i takhireye suduru memnudur. İşbu memnuiyet hilafında bulunan mütecaviz fail veya kavlinin derece-i ehemmiyetine göre meclis-i idare kararıyla muâheze ve icabına göre tarziye itasına icbar olunur ve hatta nizamnâmenin dördüncü maddesi vechile azalık sıfatını da zayı edebilir.

4 – Azanın sıfat-ı memuriyet ve meşguliyeti tebeddül ettikçe [değişikçe] yeni adresini derhal klubeye ihbar etmesi lazımdır. Adresini ihbar etmeyen aza muhaberât ve muamelâtta vaki olacak teehhürün netayicinden dolayı klub idaresine tahmil-i mes'uliyet edemez.

5 – Azadan birinin menfaat-i şahsiyesini temin maksadiyla klubü manen ve maddeten ızrar ve haysiyetini ihlal edecek muamelede bulunduğu sabit olursa nizamnâmenin dördüncü maddesi mucibince azalık sıfatı nez' olunur [kaldırılır].

6 – Aza klubü terk etmezden evvel klubde almış olduğu me'kûlât ve meşrubatın [yiyecekler ve içeceklerin] hesaplarını günü gününe tesviyeye mecburdur.

7 – Azanın müstahdemîne karşı şikayetleri ya şifahen yahud klubde bulundurulacak kutuya atılmak üzere tahriren vaki olur.

8 – Üç ay müddetle hisse-i nakdiyesini tesviye etmeyen azaya ihbarnâme tebliğ olunur. Onu takip eden üç ay zarfında da tesviye-i deyn edilmez ise kendisine ihbarnâme yazmakla beraber ismi klub salonuna talik ve ondan sonraki üç ay zarfında da tesviye-i deyn etmezse keyfiyet cemiyetin risalesiyle neşr ve yine tediye-i deyn etmediği halde hakkında nizamnâmenin ahkâmı tatbik olunur.

9 – Nizamnâmenin dördüncü maddesinde muharrer esbâbdan dolayı azalık sıfatını zayı' eden zat hüviyet varakasıyla rozetini iadeye mecburdur. Rozet kabil-i istimal bir halde olarak iade edilmiş ise bedeli sahibine iade olunur.

2

Hey'et-i İdareye Dair

10 – Meclis-i idare reisi umur-i cemiyeti bizzat murakabeye me'mur ve nizamnâme ve talimat ahkâmı dairesinde klubün menfaatine en muvafik add ettiği hareketi takibe mecburdur. Fakat bütçede muayyen veya meclis-i idarenin tasdikine mukterin olmayan ve doğrudan doğruya veya dolayısıyla cemiyetin menafi-i maliyesine taalluk edecek mevadda kableleşebbüş meclisin kararını istihsal eylemesi şarttır. Mevadd-i müstacelede bade meclise tasdik ettirilmek üzere nihayet beş yüz guruşa kadar sarfa me'zundur. Sarf olunacak beş yüz guruşun meclisce muamele-i tasdikiyesi icra edilmedikçe ikinci bir beş yüz guruş sarf edemez. Reis muamelat –i cemiyete ait bir ilk icraati ve cemiyetin vaziyet-i umumiyesi hakkında her ay meclis-i idareye malumât ita eder. Mani-i kuvvesi [engel bir durumu/keyfiyeti] olmadıkça lakall bir saat kalmak şartıyla haftada üç gün klubde bulunmağa mecburdur.

11 – Reis-i sani, reise muavenet ve reisin gaybubetinde riyaset vezaihini tamamen ifa eder. Esbab-ı mücbire olmadıkça haftada lakall iki defa klubde bulunmağa ve en az bir saat kalmağa mecburdur.

12 – Muhasebeci defterlerin ve tahsilatın muntazam bir halde ve nizamnâme ahkâmına muvafik surette cereyan etmesine nezaret eder. Bütçe haricinde meclis-i idarenin tasdikine iktirân etmedikçe hiç bir akçenin sarf olunmamasına ve ne kadar az olursa olsun her masrafın evrak-ı müsbitesini [delil, isbat edici evrak] taleb ve hifz ettirmeye me'murdur.

13 – Muhasebeci meclis-i idareye cemiyetin ahval-i maliyesini müş'ir her ay bir hülasa-i hesabiye ita eder.

14 – Klübdeki kasada iki bin guruşdan fazla akçe bulundurulmayı fazlası münasip bir bankaya verilecektir. Tediye-i mesarif için bankadan akçe alınmak lazım geldikde çekini reis veya reis-i sani ve muhasebeci imza edecektr.

15 – Muhasebeci bir mani-i zaruri olmadıkça haftada lakall iki defa klubde bulunmağa ve en az bir saat umur-i hesabiye ile iştigale mecburdur.

16 – Katib-i umumî mecmua ve salnâmenin vakt-i zamaniyla ve her ay mecmuanın vaziyet-i hazırlasına dair meclis-i idareye tafsilat-ı lazıma itasına ve muamelât-ı tahririyyenin suret-i muntazamada cereyanına ve muhaberatin vakt-i zamaniyla icrasına itina ve risalelerin ashabına muntazaman gönderilmesine nezaret edecektr.

Katib-i umumî mazeret-i meşru-i kat'yesi olmadıkça her defasında bir saat kalmak üzere haftada üç gün klubde gelmeye mecburdur.

3

Me'murîn-i Muvazzafa ve Müstahdemîne Dair

17 – Klübün muvazzaf bir idare me'muru vardır. İdare me'muru reisin vereceği talimitı ifaya me'mur ve müstahdeminin ahvaline ve klubün emr-ü idaresinin intizam üzerine cereyanına ve mevcut talimat-ı dahiliyenin harfiyen tatbikine nezaret ile mükelleftir. İdare me'muru azaya karşı nazikâne muameleye ve müstahdemînin vazifelerini hüsnü ifa etmelerine ve aza-yı cemiyetin temin-i istirahatlerine dikkat ve itinaya mecburdur.

18 – Azadan biri cemiyetin nizamnâmesi ve talimitı hilafında bir harekette bulunduğu takdirde idare me'muru nizamnâme ahkâmını ihtar eder ve ihtarını asga etmeyen aza hakkında meclis-i idarece verilecek karara göre muamele edilmek üzere ba-müzakere [müzakere ile] ita-yı malumât eyler.

19 – İdare memuru reisin müsaadesiyle haftada bir gün istirahat etmek üzere her gün klubde devam etmeye ve sabahleyin zevalî saat on ikiden nisf-ı leyle kadar klubde bulunmağa mecburdur.

20- Nizamnamenin kırk ikinci maddesinde istihdamı gösterilen muhasebeci refiki muhasebecinin emrine inakad ve muhasebeciden alacağı talimat ve tenbihat dairesinde günü gününe hesabâtinı muntazam surette tutmağa ve cumadan maada her gün klubde isbat-ı vücuda ve lakkall iki saat çalışmağa mecburdur.

21- Tahsildar muhasebecinin emrini icraya me'murdur. Ve kefalet-i mutebere-i şahsiye ile alınmak ve okuyub yazmak şartdır. Vezaif-i mevdu'asını layıkıyla ifa eylemediği takdirde muhasebeci tarafından verilecek takrir üzerine derhal tebdil olunur.

22- Hademe sabahleyin zevalî saat dokuzda klubün hal-i intizamda bulunmasına ita edecek ve her halde bu saatden evvel iş başında bulunmağa mecbur olacaktır. Klübde aza bulundukça kapucudan maada hiç olmazsa hademenin biri beklemeye mecburdur. Kapucu klubün muhafazasına me'mur ve bununla mükelleftir.

4

Misafirîn

23- Her aza klubde bulundukları müddetçe hüsnü harekette bulunacaklarına tekeffül ettiği [kefil olduğu] bir veya nihayet iki zati kendisiyle birlikte klubde getirebilir. Mamafih klub azasından herhangi biri misafirin men'-i duhulü hakkında reise beyan-ı hal edebilir.

24- Refakatinde cemiyete mensub bir aza olmadıkça hiç kimse klubde giremez. Misafirîn klubde dahil olduğu zaman ismini, memuriyetini ve adresini klubdeki defter-i mahsusuna kayd ettirmeye mecburdur. Mümaileyhin klubde duhulüne delâlet eden aza dahi işbu kaydın hizasına imza edecektir.

25- Reis izahat vermeğe lüzum görmeksızın herhangi bir misafirin klubde duhulünü men' edebilir. Ve bu muameleye azalar esbabını sormaksızın inkıyâda [boyun eğmeye] mecburdurlar. Mamafih eğer haksız bir muamele olmuş ise azalar meclis-i idareye

şikayet edebilirler.

26- Yalnız mekteb-i mülkiye me'zunlarına mahsus olmayan gayr-i resmi ictima ve müsamere günlerinde aza-yı cemiyet ailelerini veya dostlarının ailelerini klübe getirebilirler. Lakin adı günlerde kadınların klübe duhulu memnudur.

5

Mevadd-i Müteferrika

27- Klübün kütüphanesine eser veya nakid itasıyla ibraz-ı muavenet eden hamiyetmendanın [hamiyetli kişilerin] ismi ve teberruati defter-i mahsusuna kayd olunacaktır.

28- Klüb sabahleyin zevali saat dokuzda açılarak nısf-ı leylide kapanır.

29- MüstahdemİN azadan bahış alamaz. Bahış taleb eden veya müteahhidlerden akçe alan olursa derhal hidmetlerine nihayet verilir.

30- Meclis-i idarenin müsaade-i mahsusası olmadıkça klübe aid eşya mahall-i ahire götürülemez.

31- Azaların paket ve sair eşya-yı zatiyelerini kapucu muhafaza eder. İşbu eşya yirmi dört saat zarfında alındırmak lazımdır. Eşya kapucuya bir numero mukabilinde tevdî' olunur.

32- Mütalaa salonuyla kütüphanede meşrubat-i küuliyye [alkollü içkiler] istimali memnudur.

33- Yemek salonundan başka yerde taam edilmez.

34- Meclis-i idarenin kararı ve hiç olmazsa reisin müsaadesi olmadıkça hiçbir ilannâme klubde neşr edilemez.

35- Me'kûlât ve Meşrubât fiyatı listesinde muharrerdir.

36- İşbu talimat meclis-i idarenin sülusan-ı ekseriyet [üçte iki çoğunluk] âراسıyla [oylarıyla] tadil olunabilir.